

Theodore Andrica

Írta: VASVÁRY ÖDÖN

Nem tudom, milyen sikerrel folyt le az a tiszteletadó ünnepély, amellyel Cleveland bevándorolt eredetű és igazi amerikai származású lakosai régi adósságuk egy részét törlesztették le Theodore Andricával szemben, — de ha az ünnepség kellő arányban állt sok évtizeden át szerzett érdemeivel, akkor a sikernek igen nagynak kellett lennie. Azok közül, akik ott szerettek volna lenni, természetesen sokan nem lehettek jelen, köztük e sorok írója is, akinek szintén van leróni való tartozása ezzel az egészen kivételes férfiúval szemben.

Vasváry Ödön

A clevelandiaknak nem kell magyarázni, hogy kicsoda Theodore Andrica, hiszen több mint negyven esztendőn keresztül tömérdek alkalommal kellett találkozniok a nevével és írásaival, amelyek a Cleveland Pressnek, a város legnagyobb lapjának hasábjain jelentek meg. Cleveland, New Yorkkal és Chicagóval egyetemben az ország legközmopolitább nagyvárosai közé tartozik és talán természetes, hogy éppen ebben a városban kellett legelőször s talán azóta is egyedül egy olyan többnyelvű, bevándorolt újságírónak a porondra lépni, aki cikkeiben, angol nyelven a város és környék sok százezer bevándorolt lakos életére, munkájára és az új hazába hozott értékeire világít rá. Cleveland sok különböző nemzetiségű lakosai hosszú időn át békességben éltek egymással és a bennszülött társadalommal, anélkül azonban, hogy ezek a különböző rétegek közelebbről ismerték volna egymást, vagy hogy így mondjuk: törődtek volna egymással.

Majdnem ötven esztendővel ezelőtt én is Clevelandba kerültem és ott éltem kilenc esztendeig. Így a magyarság élete mellett arra is nyílt némi alkalmam, hogy információkat szerezzek egy néhány más nemzetiségi felől is. Nem tudom, igazunk volt-e, amikor mi magyarok, a magunk fajtáját tartottuk a legnagyobb és hozzátehetjük: legfontosabb bevándorolt közösségnek a városban, de bizony, akár sokan voltunk, akár fontosak, tudnunk kellett, hogy bizonyos fokig még mindig idegen test vagyunk. Az utóbbi hatvan esztendő, amit én magam Amerikában átéltem, az a korszaka volt az amerikai magyarság történetének, amelyet aranykornak is nevezhetünk. Ami még előtte áll magyarságunknak ebben az országban, az már a hanyatlás, a lassu sorvadás korszaka lesz. Az élet kö-

nyörtelen és minden szépitést kizáró törvénye hozza ezt magával. Az elmúlt hatvan esztendő keserves korszak volt a szülőhaza életében is, aminek hatását itt Amerikában is erősen éreztük: a szülőhaza nagy problémáival való állandó foglalkozás súlyos akadályt lett annak, hogy itteni társadalmi és kulturális életünk gazdagabban virágozzék ki. Azokból a mérhetetlen milliókból, amik a szülőhaza, egyházak, szülők, testvérek, rokonok, barátok segítségével özönlöttek át, sok millió itt maradt volna a magunk életének és kulturájának kiszélesítésére.

Clevelandnak nagy szerencséje volt, hogy a sors oda sodorta Andrica Tivadart, aki szinte gondviselészerűen áldozta oda magát annak a célnak, hogy egy csomó nemzetiségben összekötő kapocs és inspirátor legyen nemcsak az amerikai közösség és a mellette élő bevándorolt rétegek, hanem maguk a bevándorolt rétegek között is. Hozzá hasonló munkást keresve sem találhattak volna egyik oldalról sem. Egy román születésű fiatal ember, aki magyar iskolákat végzett odaát, aki tisztán beszél a román anyanyelve mellett a magyart, a szlovákot és természetesen az angolt is, sőt valószínűleg más nyelvekben is eléggé otthon van, akinek barátságos, szíves modora előtt minden ajtó kinyílt, akinek szeme és szíve van az élet valóságainak meglátására és azt meg is tudja írni és akinek mindezek felett akarata, fizikai képessége is van arra, hogy

munkáját a helyi közösségeken túl két világrészre ki-
szélesítse — ez volt és ez ma is Theodore Andrica, az
első és egyetlen „broken-English editor”, akinek si-
került meghódítani az ország egyik legnagyobb koz-
mopolita városát.

Mert hogy meghódította, az ma már kétségtelen.

Égészen különleges pályafutása öt évvel Amerikába
érkezése után kezdődött, 1926-ban, amikor sikerült
rábírnia Seltzert, a Cleveland Press híres
szerkesztőjét, hogy lapja helyet adjon a város 36 nem-
zetiségi csoportja hireinek. Ettől kezdve ő lett a
„mindenese” ezeknek a csoportoknak, amelyek
mindegyikében otthon érezte magát. Ilyen munkára
azelőtt senki sem gondolt, de Andrica rövidesen
különleges fogalommá vált az újságírás világában,
ahol pedig csak nagyritkán lehet kiemelkedni a névte-
lenség óceánjából. Cleveland tudomást szerzett a
bevándoroltjairól, multjukról, különleges kulturájuk-
ról, speciális körülményeiről. Hat év múlva,
1932-ben hozzákezdett legnagyobb vállalkozásához:
lapja megbízta, hogy átmenjen Európába és felkeresse
a kelet-európai országokból ideszakadt emberek otta-
ni rokonait, barátait, személyesen adva át üzenetüket
és nagyon sok esetben küldeményeiket is.

Ezt a nagyon nehéz munkát is csodálatos sikerrel
végezte. Azokban az években, amikor még a madarak
is csak nagynehezen tudtak egyes országok fölé repül-
ni, Andrica amerikai automobilon futkározott egyik
országból a másikba, küszködve a határt őrző köze-
gekkel, argumentálva a hivatalos emberekkel, gyöt-
rődve leírhatatlan rossz utakon, beszélgetve minden
rendű és tangu, mindenféle politikai meggyőződésű
férfival és nővel. Hozta és vitte az üzeneteket, szám-
talanul boldog, emlékezetes órát szerezve egymástól két
világrésznyi messziségben élő családtagoknak,
barátoknak, akik talán évtizedek óta nem tudtak egy-
másról.

Ezért vagyok én is örökre adósa Andricának. Ő volt
az első, aki személyes üzenetemet átadta édesanyám-
nak és nővéremnek, elment a félre eső Makóra, ahol
egyéb dolga nem volt, fényképeket vett róluk és kör-
nyezetükről s mikor visszajött, nemcsak közölte ennek
a látogatásnak hírét, anyám arcképével együtt, hanem

még külön beszélgetésben is beszámolt a látogatásról.

Hogy hány ezer ilyen adóst gyűjtött össze az esztendőök alatt, mert utjait sokszor megismételte, bizonyára ő maga sem tudja. Gondolom, sok százan közülök ott voltak a mostani tiszteletadó ünnepen.

Közben itt országszerte felfigyeltek reá és munkájára. A több milliós példányszámu, nagytekingélyű heti folyóirat, a „Time”, már 1946-ban hosszú, arcképes cikket közölt róla, tavaly pedig egykori európai munkatársa, Alan Tillier közölt róla értékes cikket a „World” című irodalmi folyóiratban. (ez a régi Saturday Review folytatása) Ebből a cikkből sok mindent megtudtam, például azt, hogy az 1956-os magyar forradalom idején repülőgépet bérelt, hogy azon szállítson ruhát és egyebeket Clevelandból az Ausztriába menekült magyaroknak. Ugyancsak ebből a cikkből tudom, hogy Cleveland városa már 1970-ben megült egy „Theodore Andrica” napot, a „nemzetközi egygetértés és jóakarát nagykövetének” nevezve a szerény ujságíró.

Ebből a cikkből tudom azt is, hogy Andrica saját becslése szerint nem kevesebb, mint 14 ezer nemzetiségi bankettet és vacsorát evett végig. Ehez az adathoz én teszem hozzá, hogy valószínűleg ez a tény őrizte meg az egészségét és energiáját úgy, hogy ma, nyugalma éveiben is azzal foglalkozik, hogy embertársainak európai utazásait könnyítse meg segítségével és tanácsaival.

Nemrégén hozzám írt levelében azt írja, hogy emlékiratain is dolgozik, amit azonban csak román nyelven akar kiadni, inkább csak a régi falujabeliek számára. (Az aradmegyei Ó-Radnáról származott.) Én azonban arra kérem: egészen különleges életét, munkáját és tapasztalatait kár volna így leszűkíteni. Egy angol nyelvű önéletrajz erről az életről ritka és értékes specialitás volna az önéletrajzok világában, amit nem szabad elmerülni hagyni. Meg vagyok győződve róla, hogy Andricának igen sok barátja és munkájának méltányolója is óhajtja ezt. Ugy látszik, energiájából, úgyszeretetéből erre is futná.